

Gemeente Renkum

Verantwoordelijk team
Concernstaf

Zaaknummer
2025-020088

Datum
13 januari 2026

Portefeuillehouder
A.A. (Arend) Meijer

Raad d.d.
25-02-2026

Onderwerp
Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Beslispunten

De raad besluit:

1. Het voorgestelde proces te doorlopen om te komen tot een duurzaam zelfstandige gemeente Renkum
2. Hiervoor een budget van € 140.000 ter beschikking te stellen uit de reserve Organisatie

Samenvatting

In de raadsvergadering van november 2025 heeft u besloten dat een zelfstandige gemeente Renkum de enige wenselijke toekomstvariant is. Daarmee kwam een einde aan een traject van circa 5 jaar waarin we verschillende bestuurlijke toekomstscenario's hebben onderzocht, waaronder de mogelijkheden van een gemeentelijke herindeling.

Tegelijk heeft u ons de opdracht gegeven om te onderzoeken wat nodig is om duurzaam zelfstandig te blijven. Daarbij zullen wij specifiek aandacht geven aan de gevolgen ten aanzien van de regionale samenwerking, de ambtelijke organisatie, de financiële positie en de gemeentelijke taken en ambities. In dit voorstel leggen wij u het proces voor wat wij willen doorlopen om deze vraag te beantwoorden. Daarnaast stellen wij u voor om de noodzakelijke middelen voor dit proces beschikbaar te stellen.

Aanleiding

Wij willen dat onze gemeente een prettige plek is om te wonen, werken en leven. Betrouwbare dienstverlening staat daarbij centraal. Zowel voor onze inwoners als binnen onze eigen organisatie en het gemeentebestuur. Om deze kwaliteit ook in de toekomst te waarborgen, besloot het gemeentebestuur in 2020 te onderzoeken hoe Renkum toekomstbestendig kan blijven.

In 2022 concludeerde Berenschot dat de bestuurskracht van Renkum onder gelijke omstandigheden kwetsbaar is en afneemt. Het advies was tweeledig: op korte termijn intern optimaliseren en op langere termijn verschillende toekomstscenario's verkennen.

In 2023 is een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar mogelijke scenario's. Daaruit kwam naar voren dat herindeling op de lange termijn de grootste kans biedt op duurzame versterking van de bestuurskracht, het borgen van een robuuste ambtelijke organisatie, het behoud van voorzieningen en meer slagkracht richting regio en dorpen.

U gaf het college de opdracht om een startnotitie (plan van aanpak) te maken voor het vervolgtraject. In mei 2024 stemde de gemeenteraad in met de Startnotitie Vervolgtraject

Bestuurlijke Toekomst. Op basis van deze startnotitie zijn onderzoeken uitgevoerd naar de haalbaarheid en wenselijkheid van een herindeling met respectievelijk Arnhem, Wageningen of Rheden. Daarnaast is een onderzoek uitgevoerd naar een bestuurlijke splitsing van Renkum over meerdere buurgemeenten.

Uit de onderzoeken blijkt dat geen van de herindelingsvarianten haalbaar of wenselijk is. Daarom heeft u in november 2025 besloten dat duurzame zelfstandigheid de enige wenselijke toekomstvariant is voor de gemeente Renkum.

Om zelfstandigheid ook op de lange termijn mogelijk te houden, heeft u ons de opdracht gegeven om een vervolgonderzoek te starten hoe Renkum duurzaam zelfstandig kan blijven. In dit voorstel leggen wij u het proces voor dat wij daarbij willen doorlopen.

Inhoud

Zelfstandigheid is niet de makkelijke weg, maar volgens raad en college wel de optie die het best past bij de huidige situatie en identiteit van de gemeente.

Om duurzaam zelfstandig te kunnen blijven, is het nodig om keuzes te maken. Dat gaat om beslissingen ten aanzien van:

- samenwerking in de regio,
- versterking en inrichting van de ambtelijke organisatie,
- de financiële positie van de gemeente, en
- de taken en ambities die Renkum als gemeente wil waarmaken.

Hiermee sluiten wij aan op het onderzoek dat eerder door Berenschot is uitgevoerd (*De bestuurskracht van de gemeente Renkum (Berenschot, 2022)*).

Om hierover besluiten te kunnen nemen, is nader onderzoek nodig. In dit voorstel leggen wij het proces aan u voor dat daarbij doorlopen kan worden.

Kader

Dit voorstel is een eerste stap in de uitwerking van de opdracht die u ons heeft gegeven in de raadsvergadering van 26 november 2025.

Argumenten

1. Het voorgestelde proces te doorlopen om te komen tot een duurzaam zelfstandige gemeente Renkum

Zelfstandigheid vraagt dat Renkum de komende jaren zelf verantwoordelijkheid neemt voor het versterken van de bestuurskracht en het toekomstbestendig maken van de organisatie. Eerder onderzoek (Berenschot 2022) laat zien dat dit risico's kent, waardoor een zorgvuldig proces en onderzoek naar de gevolgen noodzakelijk is. Wij stellen voor om daarbij het volgende proces te doorlopen:

Fase 1: Voorbereiding (t/m februari 2026): Procesvoorstel opgesteld en ter vaststelling naar de raad. Hiermee worden de kaders van het onderzoek vastgelegd. Door vaststelling is er overeenstemming over de gevolgde aanpak en de te bereiken resultaten. Zodat de resultaten herkenbaar zijn ten tijde van politiek-bestuurlijke besluitvorming. Deze fase wordt afgesloten met dit raadsvoorstel in deze raadsperiode. De volgende fase wordt ingezet met de nieuwe raad.

Onderwerp

Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Datum

13 januari 2026

Zaaknummer

2025-020088

Pagina

2 van 6

Fase 2: Onderzoek identiteit, taken en ambities (maart t/m december 2026): Een belangrijke eerste stap is om te bepalen welke gemeente we willen zijn. Wat is onze identiteit en welke taken en ambities willen we waarmaken? Het moge duidelijk zijn dat de gemeenteraad gaat over de identiteit van de gemeente. Deze fase wordt in december 2026 afgesloten met een raadsvoorstel waarin de raad onze identiteit en de daarbij passende taken en ambities vaststelt.

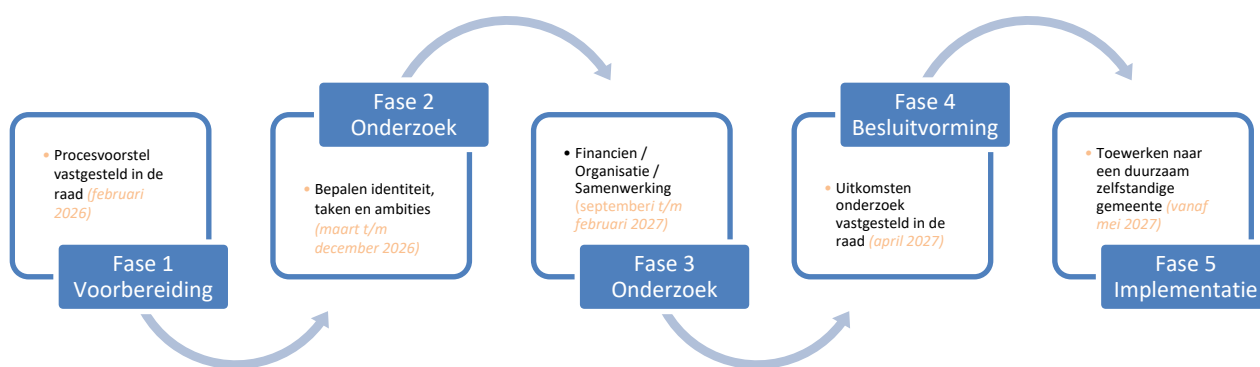
Fase 3: Onderzoek financiën, organisatie en samenwerking (september t/m februari 2027): Op basis van de vastgestelde identiteit, taken en ambities volgt onderzoek hoe we de benodigde organisatiekracht realiseren. Daarbij worden in ieder geval keuzes voorgelegd op de volgende onderwerpen:

- de financiële positie van de gemeente;
- inrichting, positionering en (eventuele) versterking van de ambtelijke organisatie;
- samenwerking (in de regio).

De keuzes worden zo gemaakt, dat we hiermee structureel en robuust ook nieuwe ontwikkelingen op kunnen vangen.

Fase 4 Besluitvorming (april 2027): de uitkomsten van het onderzoek worden ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Fase 5 Implementatie (vanaf mei 2027): Na de besluitvorming starten we de implementatie. Waarbij we daadwerkelijk toewerken naar een duurzaam zelfstandige gemeente.

Onderzoeksvragen

Fase 2: Onderzoek identiteit, taken en ambities

In deze fase beantwoorden we de volgende onderzoeksvraag:

1. Welke taken en ambities passen bij onze wettelijke verplichtingen en onze identiteit?

Doelstelling van de eerder uitgevoerde bestuurskrachtonderzoeken was om te komen tot een toekomstscenario waarmee we (1) onze bestuurskracht op de langere termijn verbeterden en (2) tenminste het huidige dienstverlening- en voorzieningenniveau voor onze inwoners langdurig konden waarborgen. Daarbij is geconcludeerd dat deze doelstelling niet kon worden gerealiseerd wanneer we duurzaam zelfstandig zouden blijven. Nu de keuze is gemaakt om wel duurzaam zelfstandig te blijven, komt de vraag boven welke gemeente we willen zijn. Wat is onze identiteit en welke taken en ambities volgen hieruit? Zodat we bewust kiezen welke taken

Onderwerp

Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Datum

13 januari 2026

Zaaknummer

2025-020088

Pagina

3 van 6

en ambities we wel en welke we dus niet meer nastreven. We beantwoorden daarvoor de volgende sub vragen:

- *wat is nodig om minimaal al onze wettelijke taken sober en doelmatig te realiseren?*
- *wat zijn onze prioriteiten bovenop deze sobere uitvoering van wettelijke taken in het licht van duurzame zelfstandigheid en welke niet?*

Fase 3: Onderzoek financiën, organisatie en samenwerking

Het onderzoek in fase 3 voeren we uit aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke financiële spelregels hanteren we om duurzaam financieel gezond te blijven?

Bij het traject dat is doorlopen naar de Begroting 2025 heeft de raad ingrijpende keuzes gemaakt. Op basis daarvan hebben we ook voor 2026 een meerjarig sluitende begroting en zijn we financieel gezond. De provincie deelt dit oordeel vanuit haar rol als toezichthouder. Om duurzaam zelfstandig te kunnen blijven, sturen we continue op een meerjarig sluitende en financieel gezonde begroting. Daar horen financiële spelregels bij. We beantwoorden daarvoor de volgende sub vragen:

- *welke financiële spelregels hanteren we bij het opstellen van de begroting?*
- *welke aanpassingen van deze spelregels zijn noodzakelijk om duurzaam financieel gezond te blijven?*

2. Welke investeringen in de organisatie zijn mogelijk en noodzakelijk om te komen tot een duurzaam zelfstandige organisatie?

In 2021 in een benchmarkonderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen hoe onze organisatie zich verhoudt tot die van andere, vergelijkbare organisaties. Mede op basis daarvan heeft Berenschot in haar bestuurskrachtonderzoek (*De bestuurskracht van de gemeente Renkum (Berenschot, 2022)*) geconcludeerd dat investeringen in de organisatie in een behoorlijke mate kunnen leiden tot een verbetering van de beleids- en realisatiekracht van de organisatie. Voor de langere termijn was de verwachting van Berenschot dat investeringen in de organisatie relatief kostbaar zouden zijn en in verhouding te weinig zouden bijdragen aan de verbetering van de bestuurskracht van de gemeente. In dat licht is destijds gekozen voor een beperkt aantal ingrepen waarmee de organisatie op orde is gebracht als voorbereiding op een mogelijke herindeling. Nu die herindeling van de baan is, is het noodzakelijk om de organisatie opnieuw te beoordelen. Zodat bepaald kan worden wat noodzakelijk is om de bestuurskracht van de organisatie langdurig op peil te brengen. We beantwoorden daarvoor de volgende sub vragen:

- *hoe verhoudt de kwantiteit en kwaliteit van onze organisatie zich tot andere gemeentelijke organisaties van een vergelijkbare omvang?*
- *hoe verhoudt de kwantiteit en kwaliteit van onze organisatie zich tot de Renkumse identiteit, taken en ambities (uit de tweede fase)?*
- *welke mogelijkheden zien we om de bestuurskracht van onze organisatie te verbeteren en welke investeringen zijn daarvoor noodzakelijk?*

3. Hoe kunnen we de beleids- en realisatiekracht van de gemeente verbeteren door de samenwerking (in de regio) anders in te richten?

Zoals beschreven in het bestuurskrachtonderzoek (*De bestuurskracht van de gemeente Renkum (Berenschot, 2022)*), versimpelt een beperkt aantal vaste samenwerkingspartners de regie, vergemakkelijkt het intensieve samenwerking en ontlast het daarmee de organisatie (en het bestuur). Bovendien kan door de samenwerking meer (lobby)kracht worden georganiseerd.

Onderwerp

Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Als de samenwerking goed wordt ingericht en we bepaalde taken durven over te laten aan de regio, kan de beleids- en realisatiekracht zowel ambtelijk als bestuurlijk toenemen.

We beantwoorden daarvoor de volgende sub vragen:

- *welke bijdrage leveren de huidige regionale samenwerkingsverbanden aan onze beleids- en realisatiekracht?*
- *zijn er verbetermogelijkheden zodat we deze samenwerkingsverbanden beter benutten om onze taken en ambities te realiseren en meer rendement halen uit de huidige samenwerkingsverbanden?*
- *met welke alternatieve samenwerkingsverbanden kunnen we de beleids- en realisatiekracht van onze gemeente verbeteren?*
- *welke keuzes maken we op basis van het voorgaande over het zelf realiseren versus regionaal beleggen van taken?*
- *waartoe is onze samenleving zelf in staat?*

Onderzoeksaanpak

Het proces wordt in nauwe samenwerking met de raad en inwoners vormgegeven, onder meer via een klankbordgroep en themasessies.

Om ons een beeld te vormen van de keuzes die andere gemeentes van onze omvang maken, zullen wij vergelijkbare gemeenten in en buiten de regio benaderen.

Daarnaast zullen wij gesprekken voeren met diverse samenwerkingsverbanden binnen de regio.

2. Hiervoor een budget van € 140.000 ter beschikking te stellen uit de reserve

Organisatie

De eerdere onderzoeken in het kader van de bestuurlijke toekomst zijn uitgevoerd met behulp van subsidie van de provincie Gelderland. Nu het besluit is genomen om zelfstandig te blijven, zijn wij zelf verantwoordelijk voor het vervolgonderzoek. Wij willen dit onderzoek bij voorkeur uitvoeren met eigen personeel. Hiervoor is echter onvoldoende capaciteit beschikbaar. Om die reden willen wij de formatie voor de duur van het project uitbreiden met 1 fte projectleiding. Daarnaast zijn middelen nodig voor het betrekken van inwoners en externe onderzoekskosten. De totale kosten schatten wij op dit moment in op € 140.000. Wij stellen voor dit te betalen uit de reserve organisatie, waardoor aanvullende middelen niet noodzakelijk zijn.

Alternatieven

Op basis van de opdracht die u ons heeft meegegeven in de raadsvergadering van november, is het voorgestelde proces een logisch vervolg. Wij kunnen een korter, meer intern gericht onderzoek doen. Gezien het belang van het onderzoek, vinden wij dit ongewenst.

Aanpak/Uitvoering

Op basis van dit procesvoorstel starten wij met de noodzakelijke onderzoeken. Na de verkiezingen zullen wij zo snel mogelijk de nieuwe raad hierbij betrekken.

Participatie

Het proces wordt in nauwe samenwerking met de raad en inwoners vormgegeven, onder meer via een klankbordgroep en themasessies. In fase 2 en fase 4 worden inwoners uitdrukkelijk betrokken.

Onderwerp

Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Datum

13 januari 2026

Zaaknummer

2025-020088

Pagina

5 van 6

Communicatie

Voor communicatie zullen wij gebruik maken van de bekende instrumenten die we daarvoor kennen. Zoals bijvoorbeeld onze website en de gemeentepagina.

Financiële consequenties

De verwachte onderzoekskosten ad € 140.000 worden bekostigd uit de reserve organisatie.

Juridische consequenties

Geen.

Samenhang met andere beleidsvelden

Op dit moment niet. Bij de uitvoering van het onderzoek zullen alle beleidsvelden worden betrokken.

Werelddoelen

Onderwerp

Procesvoorstel Renkum duurzaam zelfstandig

Datum

13 januari 2026

Zaaknummer

2025-020088

Pagina

6 van 6